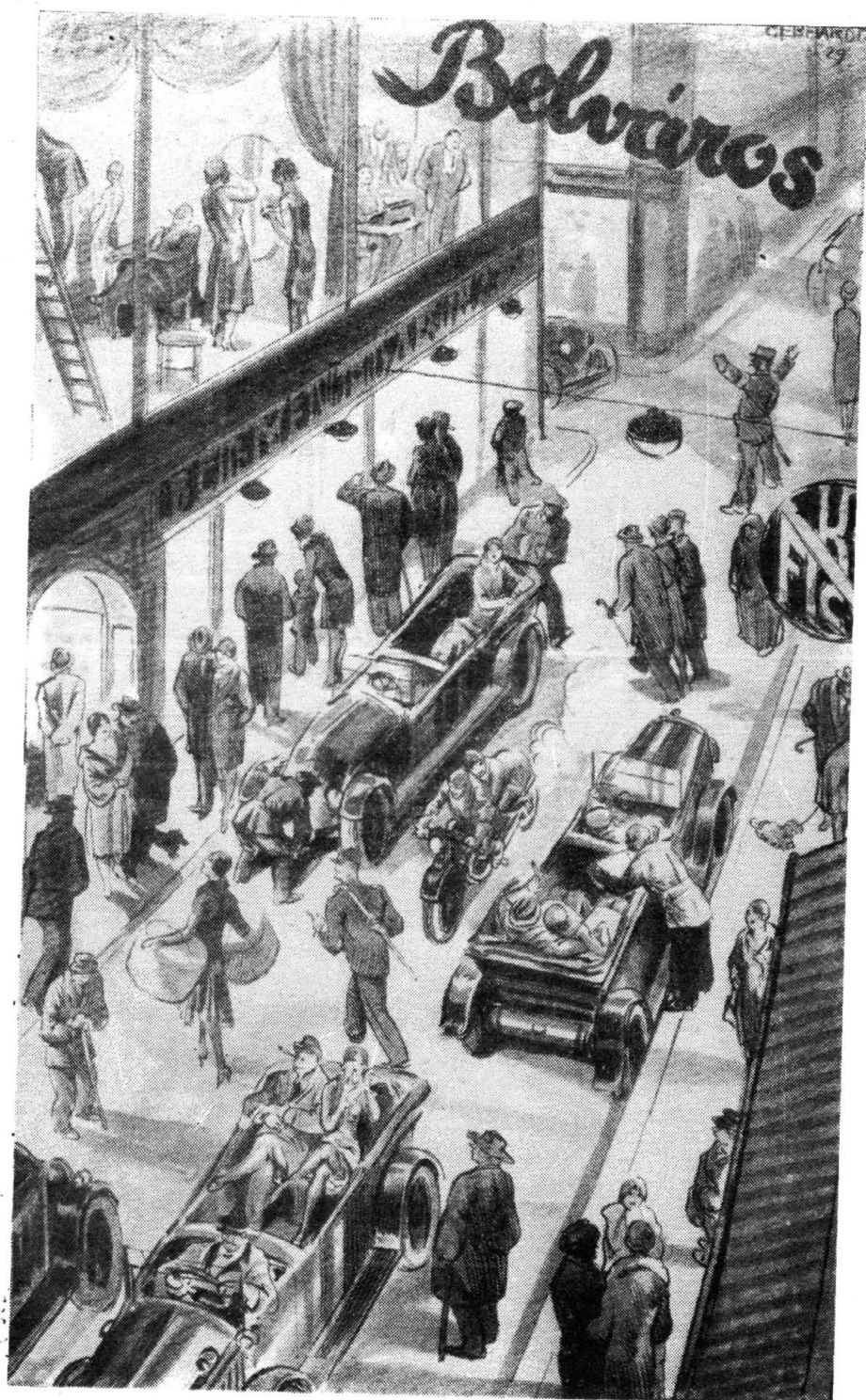

könyv
könyvtár
könyvtáros

1997
október

KÖNYV, KÖNYVTÁR, KÖNYVTÁROS

1997. október

Tartalom

Könyvtárpolitika

Vajda Kornél: Egy vándorgyűlés anatómiája	3
dr. Skaliczki Judit: A nyilvános könyvtár a demokratikus társadalomban	6
Duijker, Eduard: Központi szolgáltatások Hollandiában a közkönyvtárak együttműködésével	12
Győri Erzsébet: Felavatták Szolnokon a megyei könyvtár új épületét	19

Műhelykérdések

Berke Barnabásné: Melyik lesz a magyar MARC?	22
dr. Kovács Ilona: Az OSZK hungarika biográfiai program helyzete és fejlesztési tervei	31
Kincses Károly: Fotókonzerválási kiskaté	37
dr. Vértés László: Az idősek biblioterápiájáról	43
Új magyar kiadású Internet folyóirat.....	46

Perszonália

Somkuti Gabriella: Borsosné Dr. Muraközy Nóra	51
Varga Róbert: BolevácZ József (1935–1997)	53
Hírlevél a Magyar Könyvtárosok Egyesülete tagjaihoz	55

Lapunk e számának illusztrációit Gönczi Gebhardt Tibor festőművész munkáiból válogattuk.

From the contents

- Judit Skaliczki*: Public libraries in the democratic society (6);
Erzsébet Győri: The new building of the county library was inaugurated in Szolnok (19);
Zsuzsanna Berke: Which MARC to choose for Hungary? (22).

Cikkeink szerzői

Berke Barnabásné, az OSZK főosztályvezetője; *Eduard Duijker*, az NBLC (Hága) főosztályvezetője; *Győri Erzsébet*, az OSZK KMK mb. igazgatója; *Kincses Károly*, a kecskeméti Magyar Fotográfiai Múzeum igazgatója; *dr. Kovács Iлона*, az OSZK osztályvezetője; *dr. Skaliczki Judit*, az MKM Könyvtári Osztály vezetője; *Somkuti Gabriella*, az OSZK ny. osztályvezetője; *dr. Vértes László*, a Budapest fővárosi Erzsébet kórház osztályvezető főorvosa

Szerkesztőbizottság:

Poprády Géza (elnök)

**Biczák Péter, Borostyániné Rákóczi Mária, Kenyéri Kornélia,
dr. Tóth Elek**

Szerkesztik:

Győri Erzsébet, Sz. Nagy Lajos, Vajda Kornél

A szerkesztőség címe: Budapest, I. Budavári Palota F épület – Telefon: 156-8521

Közreadja: a Könyvtári és Informatikai Kamara, a Magyar Könyvtárosok Egyesülete, a Művelődési és Közoktatási Minisztérium, az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum, az Országos Széchényi Könyvtár

Felelős kiadó: **Poprády Géza**, az Országos Széchényi Könyvtár főigazgatója

Készült az OSZK Nyomdaüzemében

Felelős vezető: **Burány Tamás**

Terjedelem: 5,7 A/5 kiadói ív. Munkaszám: 97.268

Lapunk megjelenéséhez támogatást kaptunk a Nemzeti Kulturális Alaptól

Terjeszti az Országos Széchényi Könyvtár

Előfizetési díj 1 évre 2400 forint. Egy szám ára 200 forint

HU-ISSN 1216-6804

Egy vándorgyűlés anatómiája

Vajda Erik, az MKE elnöke, az egyesület 29., kecskeméti vándorgyűlésének zárszavaként a következőket mondotta: úgy érzem, ez a szakma „felemelte a fejét és kiegyenesítette a gerincét”. E szavait dübörgő, hatalmas taps fogadta. Méltán. Valami ilyesmiről volt szó Kecskeméten. Illetve, dehogyis volt szó ilyesmiről. Ha valaki – már akár bele-belelapozgatva, mintegy intuitíven, akár close readinggel, szorosán a szöveghez tapadva, akár content analíssal, akár komparatív módon, az eddigi vándorgyűlési programfüzetekkel összehasonlítva – megnézi magát a 29. vándorgyűlés programját, nemhogy Vajda Erik szavait nemigen érti, azt a szöveget sem veheti egészen komolyan, amely a 3K legutóbbi számában megjelent, és arról szépelgett, hogy az elhangzottak, az előadásokon és a szekcióüléseken pertraktáltak mind-mind egyetlen középponti gondolat, fókusz, gerinc stb. felé mutattak volna. Ugyan! A programfüzet cáfolhatatlan. És akik, ha az egyes szekcióülések mindegyikén nem is vehettek részt, de meghallgatták a szekcióvezetők, levezető elnökök összefoglalóit (voltak köztük nagy ívű, értelmezett végeredményeket közvetítők, mint pl. *Biczák Péteré*, voltak taxatív, felsoroló-ismerető jellegűek, mint pl. *Ottovay Lászlóé*), joggal vélekedhettek úgy, hogy sok mindenről szó esett a plenáris ülésen, a nyílt napon, a szekcióüléseken, sok szép, okos, briliáns gondolatmenet hangzott el, ám összefüggést keresni bennük, közöttük lehetetlen. Hisz mi mindenről esett szó? Sőt! Miről nem esett szó? Hallhatott, aki odafigyelt politikai filozófiai értekezést, jogelméleti traktátust, marketing-elméleti definíciókat és modelleket, helyismereti-helytörténeti előadásokat, orvosi könyvtárosi antinómiákat, az információ és a dokumentáció közti szuperérzékeny különbségítételeket, a beiratkozási díjról szóló eszmefuttatásokat, dicsekvéseket arról, hogy milyen jó egy világszínvonalú, szinte minden szempontból tökéletes új könyvtárépületben dolgozni, és panaszokat arról, hogy mennyire lehetetlen évtizedek óta halmozottabban hátrányos helyzetű könyvtárban élni és azt igazgatni, de értesülhetett arról is, hogy van – mondjuk – külön könyvtári modellje Gödöllőnek, hogy a központi szolgáltatások lefelé nivellálnak, másrészt csak a központi szolgáltatások teszik lehetővé a hazai könyvtárügy emelkedését, hogy nincs oka a könyvtárösszágnak megtagadnia eddigi ténykedését, törekvéseit, illetve, hogy ezentúl mindent, de igazán mindent másképp kell csinálni, hogy a rendszerváltozás győztesei a könyvtárak, de ennek az ellenkezőjét is (Nincs a teremtésben vesztes csak én – helyi szerzőtől idézve, illetve – ugyane szerzőtől a híres-hírheft mondás a madárka hasztalan füttyörészéséről és élelméről való gondoskodásáról) stb, stb, stb. Ember legyen, aki e tohuwabohuba rendszert célt, fejet és gerincet lát bele? A résztvevők, különösebb elmebeli erőfeszítés nélkül is beleláták. Ezért a hatalmas taps Vajda Erik anatómiai remek metaforájának. És a belelátott rendszer, a fej és a gerinc benne is volt a vándorgyűlés anyagában. Aki nem téved el a műsor- illetve programfüzet címei, az előadások és hozzászólások fioriturái, arabeszkjei, szükséges és hasznos leegyszerű-

sítései, egy-egy vonást kiemelő, nyomatékosító tézisei, kemény, határozott szókimondásai között, annak számára világossá válik miről is volt szó a vándorgyűlésen, milyen gerinchez kapcsolódtak a valóban szerteágazó szálak és kinövések, honnan indultak és hova érkeztek az elágazódn látszott utak és kanyarok.

Sok, talán túlfent is sok volt az utalás a szekcióüléseken, a plenáris ülésen elhangzott *Skaliczki Judit* és *Lengyel László* által tartott előadásokra. Az érdekes azonban éppen az volt, hogy e hivatkozásoknak hitele volt. Hogy nem udvariaságból fakadtak, hanem abból, hogy amit ők filozófiai-hermeneutikai síkon elmondottak, érvényesnek bizonyult a „kisebb” témák vonatkozásában. Szent Bonaventurának sikerült a katolikus dogmákat néhány alapvető csomópont köré elrendeznie, mintegy olyan mágnest helyezve a tételek vad összevisszaságába, amelyek hatására, amelyek mentén azután elrendeződtek a vasreszelékek. Valami ilyen történt a Vándorgyűlésen is. Vonatközi pontok alakultak, amelyek mentén, amelyekre irányulva láthatóvá lett egy-egy terület helye, szerepe, funkciója az egészben. Algoritmikussá vált a terep. A jogfilozófiai értekezés (*Redl Károlytól*) oda futott ki, hogy kiknek is mennyire van joguk az információhoz; a központi szolgáltatások minuciózus elemzése (*Eduard Duijkertől*) azt közvetítette, hogy ennek a jogszerűen igényelt információnak milyen intézményrendszerre kell támaszkodnia, hogy ezt az intézményrendszert hogyan lehet modellálni, átláthatóvá, működőképesé tenni; az állományvédelmi programok szinte csak szakemberek által érthető bemutatása (*Nagy Zoltántól*) azt nyomatékozta, hogy az információnak megőrzendő, sőt kendőzendő, kozmetikázandó teste is van, ha ez előregedik, megcsúnyul, akkor hiába a jog, nincs mire irányuljon; miként lehet jogot (és persze egyúttal információforrásokat, remek, sokatmondó fotókat) elpusztítani, semmivé tenni, törvényt és józan észet megcsúfolni, erről szolt *Kincses Károly* kiskatéja; hogy a megoldhatatlan hogyan oldható meg mégis, hogy a pénztelenségből miként lehet pénzt teremteni, hogyan lehet a kielégíthetetlen szörnyet, a könyvtárat valamiképp mégis kielégíteni, ezt pertraktálta *Huszár Ernőné* a finanszírozás aporiáiról szólva; miként oldhatók meg többszörösen egyenletek, könyvtári autonómia és integráció, ilyen és amolyan szolgáltatás kollíziója, azt kutatták az orvosi könyvtárosok akkor is, amikor látszólag legsajátabb témáikról szoltak, jószerűen kizárva minden profanum vulgust köreikből, hivatkozva olyan sohasem hallott dolgokra, mint „bizonyítékokon alapuló orvoslás” vagy Cochran-módszer (pl. *Hajdu Dénesné*).

Alapvető, valamiképp középponti téma volt a szellemesen ülécímbe emelt kérdés: „meddig közhasznú a közhasznú?”. És nem henyé a célozgatás ezúttal a kérdés sugallta határhaszon-elméletre. Mert épp e szekció (nevét a kérdés is elárulja) boncolgatta legmélyebben azt a kérdést, vajon tudjuk-e hol húzódnak a határok. *Mrakár Erzsébet* elbűvölő ironiája találkozott *Biczák Péter* „cinizmusával”: úgy tűnik, fogalmunk sincs arról, mi mibe kerül *tényleg*. És ezt fájlalhatjuk azért is, mert csak hasraütésszerűen állapítható meg mit is kell kérnünk egyes könyvtári szolgáltatásokért, de azért is, mert ezt nem tudván értelmezni sem tudjuk a leendő könyvtári törvényt, nem hogy végrehajtani. És – éppen ezért tűnik e szekció kérdésfeltevése központiinak – e tanácsstalanságok, nem-tudások nyomására elvégzendő feladatok sokaságára nyílt kilátás. Azt, amit mások (pl. a berlini professzor *Robert L. Funk* – írása a TMT-ben lesz olvasható) a maga módján és országára vonatkozásában elvégzett (*Szolgáltatások, térítések és szponzorálás a*

korszerű könyvtári menedzsment szemszögéből) – úgy tűnik – nekünk is el kell végeznünk akár imponálnak nekünk a német tudós számadatai, matematikai képletei, akár idegenkedünk tőlük.

Úgy vélné az ember, a legkönnyebb utat a problémák megoldására a piaci kapcsolattal foglalkozó marketing-szakemberek (élükön a Vándorgyűlés egyik leghívatkozottabb előadását tartó *Bátonyi Violával* – cikke a 3K következő számában jelenik meg) találhatná meg. Tán már tudják is. Az előadások azonban főként arról szóltak, hogy az alapfogalmak sem biztosak (marketing, know how, piac, szponzorálás stb.). Hisz, mint kiderült, megintcsak a Vándorgyűlés végtelen sok egyedi témájának egyirányba mutatóját igazolva – a marketing-szakemberek kiváló technikák és manipulatív rafinériák birtokában vannak, ám tudniuk kell, mire is kellene őket felhasználniuk, bevetniük. Ezt pedig nem a marketing-kézikönyvekből merítik-meríthetik, hanem csakis a könyvtári ellátás, a könyvtári szolgáltatás kimunkált, tisztázott követelményeiből. A kígyó – miként Nietsché-nél, ezúttal is farkába harapott.

Vajda Erik nem érte be azzal, amit a nyílt napon elmondott (írása megtalálható a 3K szeptemberi számában), újabb feladványokkal is szolgált a Vándorgyűlés közönségének. Egy tulajdonképp sajnálatos vita, levélváltás (*Vadász Jánossal*, ld. 3K július) olyan gondolatokra vezette az MKE elnökét, amelyek megintcsak új utakat nyitnak-nyithatnak. Szakmai érdek és munkavállalói érdek, szakmai érdekvédelem és munkavállalói érdekvédelem antinómiáiról és összekapcsoltságáról van szó. Illetve az érdektípusok elemzéséről, helyük, érvényük megállapításáról, soktényezős egyensúlyáról. Arról, hogy ezek az érdekek is egybefutnak valahol, eltéréseik bármily nagyon az indulásnál, találkozniuk kell a könyvtári ellátás prioritásában, abban, hogy a szakma és a munkavállaló, az információt igénylő és az azt szolgáltató egyazon rendszerben állnak, különféle pozíciók korrelatív, strukturálisan kölcsönterminált viszonyban vannak.

A Vándorgyűlésnek volt tehát feje és gerince. Egyetlen rendszerbe futottak össze a szálak. Ez a rendszer természetesen nem kész. Önmozgó és mozgatásra, működtetésre szoruló. A lényeg azonban, hogy láthatóvá vált. És éppen a Vándorgyűlésen, amely nem úgy ragadta ki résztvevőit a mindennapokból, hogy valami egészen mást mutatott fel nekik, hanem – miként Biczák Péter szellemes hasonlattal élve rámutatott – úgy, hogy a köznapokat ezúttal egészen más kilátópontból mutatta fel. És így, csakis így vált látható, miről is van szó. Aki – hazatérve a Vándorgyűlésről – ezúttal másként fog munkálkodni, másként látja helyét és szerepét az egészben, érti miről is szól a törvény, az, joggal érezheti úgy, hogy valóban felemelte a fejét és kiegyenesítette a gerincét – ott és akkor, Kecskeméten. Meghajolni, meggörbülni már nemigen fog.

Vajda Kornél

A nyilvános könyvtár a demokratikus társadalomban

A hazai könyvtárügy, a könyvtári élet kétségkívül legnagyobb eseménye, hogy elkészült a könyvtári törvény tervezete. A tervezetet, amelyet két másik kulturális törvénnyel együtt fogadott el júliusban a kormány, még ősszel benyújtják a parlamentnek, hogy sürgősségi eljárással tárgyalják.

A könyvtári törvényjavaslat „A kulturális javak védelméről és a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló törvényjavaslat”-nak a része, és nagyon is végiggondolt koncepcionális döntés alapján lett a címe a már idézett, A nyilvános könyvtári ellátásról szóló cím.

Ezt a kifejezést – nyilvános könyvtár – a törvénnyel együtt kívánjuk meghonosítani a hazai kulturális, szorosabban véve a könyvtári életben.

A demokratikus társadalom napjainkban válik információs társadalommá. Olyan társadalommá tehát, amelyben az információnak központi helye van. Az információ birtoklása, hozzáférhetővé tétele és szétsugárzása a társadalom meghatározó jellemző vonása.

A demokratikus társadalom jellemző vonásai az információ szempontjából

- verseny a társadalmat befolyásoló eszközök megnyerésére,
- részvétel a társadalom döntéseiben,
- párbeszéd a társadalmi csoportok között.

Amennyiben az információs társadalom legfontosabb jellemzője az információ és az információhoz való viszonyulás, akkor az információt gyűjtő, tároló, feldolgozó és szétsugárzó intézmény ennek a társadalomnak az alapintézménye.

Mindezek alapján a társadalom és a könyvtár kapcsolatának **jövőképét** a következőképpen fogalmazzhatjuk meg:

az információs társadalom alapintézménye a nyilvános könyvtár. A készülő törvény ennek a jövőképnek a megvalósítását szolgálja.

A nyilvános könyvtár – a törvénytervezet koncepcióját előkészítő munkabizottság véleménye szerint, és ezt tükrözi a koncepcióból készített kodifikált szöveg is – **a kialakuló demokratikus társadalom adekvát könyvtári formája.**

Ez a kategorikusnak tűnő kijelentés csak akkor telítődik meg valóságos tartalommal, ha összehasonlítjuk a társadalom kívánalmait (igényeit) a törvényben megjelenő könyvtári modell nyújtotta lehetőségekkel, és az egybevetés eredménye igazolja az állításunkat.

A demokratikus társadalom követelményeiből kiindulva azt mondhatjuk, hogy a nyilvános könyvtár akkor szolgálja leginkább a társadalmat, ha minden szempontból nyitott könyvtár.

A nyilvános könyvtár = nyitott könyvtár

Nyitott:

- az **állampolgárok** szempontjából,
- a **dokumentumok és információk** szempontjából,
- a **szolgáltatások** szempontjából.

Az előbbi szempontok következetesen megtalálhatóak a törvénytervezetben. Nézzük sorjában.

Az állampolgárok szempontjából mit biztosít, mit nyújt a törvény?

A használó, az adófizető állampolgár érdeke áll a törvénykezés középpontjában, megegyezően minden demokratikus ország könyvtári törvényével. A preambulumban ezt így fogalmaztuk meg: „A könyvtári rendszernek az állampolgárok érdekeit kell szolgálnia.”

Ez a gondolat a törvénnyel megvalósítandó legfontosabb cél.

Az 1.§-ből idézve: „mindenki számára biztosítani a könyvtárhasználat jogát.”

Ennek a célnak a megvalósítása érdekében kell a könyvtári ellátást fenntartani és fejleszteni, és ezért lehetett leírni ugyanitt, hogy „a könyvtári és információs szolgáltatás állami fenntartása stratégiai jelentőségű.”

Hangsúlyosan szerepel a törvényben a bármifajta negatív diszkrimináció elvetése.

Az alapelvek c. 2. §-ból idézem:

„Az e törvényben meghatározott jogok érvényesítése során tilos bármilyen hátrányos megkülönböztetés, e jogok minden személyt megilletnek nem, kor, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül.”

Mindebből következik, hogy (az Alapelvek 4.§-ából):

„Mindenkinek joga, hogy igénybe vegye a nyilvános könyvtári ellátás rendszerét.”

Miután a törvény az állampolgároknak készül, a törvény hatálya című részben, a felsorolásban a könyvtárakat megelőzi a könyvtárhasználó.

Nem véletlen tehát a sorrend, miszerint a törvény hatálya kiterjed: „A **könyvtárhasználókra**, a nyilvános könyvtárakra, azok fenntartóira, alkalmazottaira és a kötelezpéldány-szolgáltatókra.”

Az állampolgári jogok fontosságát jelzi az is, hogy a nyilvános könyvtár alapkövetelményei közül az első a következő: „**mindenki** által használható”.

Kifejezetten az állampolgári jogokkal és köteleességekkel foglalkozik A könyvtárhasználati jog gyakorlása c. fejezeten belül az 56. és az 57. paragrafus.

Mindezek után egyértelmű, hogy a törvény szelleme az első feltételnek, az állampolgárok érdekei a középpontba állításának megfelel, a megvalósítása már a mi napi és hosszú távú feladatunk.

A második feltétel a dokumentumok és az információ szempontjából nyitott könyvtár biztosítása.

E mögött a követelmény mögött igen sokféle feltétel húzódik meg:

- a használói igényeknek megfelelő gyűjtemény kialakítása,
- a gyűjtemény fejlesztése,
- a gyűjtemény feltárása,
- a gyűjtemény hozzáférhetővé tétele,
- a gyűjtemény védelme.

A gyűjtemény kialakítása

Elsődleges kíváncsi, hogy a külső – a bevallott, bevallatlan – cenzúra megszűnésével a téma is megszűnik fontosnak lenni. Ez a kérdés azonban sokkal bonyolultabb, mint első pillanatban feltételezzük. Nem hiszem, hogy az Amerikai Egyesült Államok könyvtárait e tekintetben ne tekintenénk, és nem tekinthetnénk nyitott könyvtáraknak. Mégis, ez ott is megoldandó probléma. Az amerikai könyvtárügy negyedévenként megjelenő szakmai folyóirata, a Library

Trends, amely tematikus számokat ad ki, 1990-ben és 1996-ban is egy-egy számot szentelt ennek a témának. Az intellektuális (szellemi) szabadság határainak feszegetésével – mi tartozik a könyvtár gyűjteményébe, hol van a határa a használati kívánalomnak, stb., stb. – a hazai könyvtárainkban is szembe kell néznünk.

Egyelőre a legfontosabb megállapítása – e témakörben – a törvénynek a következő:

„Az állami és helyi önkormányzati könyvtárak gyűjteményeit úgy kell kialakítani, hogy azok biztosítsák az ismeretek tárgyilagos, sokoldalú közvetítését.”

Ez az alapelv szintű meghatározás a nyilvános könyvtár alapfeladatait meghatározó 55.§-ban a következőképpen egészül ki:

„gyűjteményét folyamatosan fejleszti, feltárja, megőrzi, gondozza és rendelkezésre bocsátja.” Ez a törvényi pont nem kevesebbet mond, mint azt, hogy azon könyvtárak, amelyek számára a fenntartó ezt nem biztosítja – gondoljunk a **szünetelő községi könyvtárakra**, – nem nyilvánulnak nyilvános könyvtárnak, és így elesnek a nyilvános könyvtárak által igénybe vehető központi támogatástól.

A cél természetesen nem ez, hanem az, hogy a **könyvtárfenntartókat érdekeltté tegyük a fejlesztésben.**

A gyűjtemények megfelelő szintű fejlesztése nagy mértékben anyagi kérdés.

A könyvtári ellátásban jelenleg az egyik legnagyobb gond, hogy könyvtáraink nem tudnak megfelelő számú és a használónak megfelelő típusú dokumentumokat vásárolni. A törvénytervezet ezen a megoldandó gondon két finanszírozási forrás biztosításával kíván változtatni. Egyrészt a települési és a megyei könyvtárak számára az állománygyarapítási keretek érdekeltségnövelő támogatásával, másrészt az MKM fejezetből központilag támogatandó könyvtári dokumentum vásárlásával.

A gyűjtemény feltárása és hozzáférhetővé tétele

Az előbb idézett nyilvános könyvtári alapfeladat egyformán fontosnak tartja a két feladatot.

Mégis, ki kell emelni a dokumentumok hozzáférhetővé tételének első lépését, a dokumentumokról történő információ fontosságát és az ezt országosan lehetővé tevő kötelezpéldány-szolgáltatást is.

A gyűjteményekben lévő dokumentumokról szóló információszolgáltatás a számítógépes fejlesztések, az e célból létrejött könyvtári társulások következtében jelentős lépéseket tett az utóbbi időben. (MOKKA, Közelkat).

A törvénytervezet finanszírozási része minden ilyen központi szolgáltatásként felfogható együttműködést a finanszírozás szempontjából támogatandónak tart, és érdekeltté teszi ezek vállalásában a könyvtárakat.

Az a tevékenység azonban, amely biztosítja a nemzeti gyűjtemény teljességéről való információadás, a nemzeti bibliográfia elkészítését, az a kötelezpéldány-szolgáltatás.

A kötelezpéldány-szolgáltatás tehát a könyvtári ellátásnak mind a bibliográfiai számbavétel, mind az archiválás szempontjából a lelke. Éppen ezért, a nyilvános könyvtári ellátás törvénytervezete ezt a területet is tárgyalja. A törvény hatálya ugyanis kiterjed a kötelezpéldány-szolgáltatókra is, és a készülő Kormányrendelet a kötelezpéldány-szolgáltatásról – bízunk benne – hogy orvosolja mindazon hiányt és megoldatlanságot, amely ezen a területen tapasztalható.

A dokumentumok hozzáférhetővé tétele magában foglalja **az egész országban megoldandó dokumentumellátási rendszer kialakítását** is, mind a külföldi, mind a hazai dokumentumokat illetően. A külföldi dokumentumok könyvtárközi kölcsönzése a továbbiakban is az OSZK feladata, de a hazai dokumentumok könyvtárközi kölcsönzésének biztosítását a továbbiakban kell megszerveznünk a hazai dokumentumellátási rendszer részeként. Ezt a feladatot több könyvtár látja majd el, és a rendszer működésében meghatározó szerepet szánunk a KLTE Központi Könyvtárnak. A dokumentumellátási rendszerről miniszteri rendelet rendelkezik majd.

A dokumentumok védelme és archiválása tekintetében a törvényi szabályozás a nem nyilvános könyvtárakra is kiterjed, gondoljunk a nem nyilvános egyházi vagy egyéb könyvtárakban őrzött nemzeti kincseinkre.

Nyitottság a szolgáltatások szempontjából

Az állampolgárok érdeke a könyvtárakban a könyvtári szolgáltatásokon keresztül valósul meg. Mindaz, amiről mostanáig szóltam, csak ezt készíti elő. A társadalom a könyvtárak szolgáltatásain keresztül méri le és meg a könyvtár szerepét és fontosságát.

A könyvtárakban az állampolgárok jogai az igénybevehető szolgáltatásokon, azok minőségén keresztül érvényesülnek.

Tehát a nyilvános könyvtár alapkövetelményei között a szolgáltatás alapszolgáltatási szintje jelenik meg. Az alapfeladatok között pedig az egyéb szolgáltatások is.

A szolgáltatások igénybevételét meghatározza a szolgáltatás ingyenes vagy térítéses módja is. Az ingyenességről a már idézett 56.§ szól.

A szolgáltatások hozzáférhetőségéről

54.§

(1) A nyilvános könyvtár alapkövetelményei:

- e) helyben nyújtott alapszolgáltatásai ingyenesek,
- g) ellátja az 55.§ (1) bekezdésében felsorolt alapfeladatokat.

55.§

(1) A nyilvános könyvtár alapfeladatai

- b) gyűjteményét... rendelkezésre bocsátja,
- c) tájékoztat a könyvtár és a nyilvános könyvtári rendszer dokumentumairól és szolgáltatásairól,
- d) biztosítja más könyvtárak állományának és szolgáltatásainak elérését,
- e) részt vesz a könyvtárak közötti dokumentum- és információcserében.

A szolgáltatás-centrikus törvény lényege, hogy nem egymástól elkülönülő könyvtárakról szól, hanem a könyvtári ellátásról.

A könyvtári szolgáltatásoknak ugyanis egymásra épülő, egymást kiegészítő szolgáltatásoknak kell lenniük, olyan ellátási rendszernek, amelyben egyik könyvtár nem fontosabb, mint a másik, mind a kis, mind a nagy könyvtárnak megvan a meghatározott szerepe a rendszerben, az egyik feltételezi a másikat.

Bízom benne, hogy nem az érthető elfogultság mondatja velem, hogy a készülő törvény a társadalom igényeit kívánja kielégíteni, és úgy véljük, meg is tudja tenni.

Nagyon jó közös munka volt a törvény előkészítése – köszönöm minden közreműködőnek –, de még legalább ennyi vagy több megoldandó feladat áll előttünk. Végezzük azokat továbbra is az 1995-ben elkezdett „Összefogás” jegyében.

Skaliczki Judit

Irodalom:

Burton, Paul F.: Regulation and control of the Internet: is it feasible? = Journal of Information Science, 221. 1995. 413–428.p.

Gattégno, Jean: Unesco Public Library Manifesto = Libri, 1994. Vol.44. 164–170.p.

Kangas, Sinikka, Kuronen, Timo, Pekkarinen, Päivi: The right to Information – the new role of libraries = Libri, 1995. Vol.25. 123–129.p.

Koivunen, Hannele: Discusses libraries and citizenship in the Information Society = Information Europe, 1996. Sept. 20–23.p.

Marston, Betsy: Libraries and Democracy = Wilson Library Bulletin, 1991. March, 47–50.p.

Spiller, David: Libraries for all? = Library Association Record., 1988. Apr. 217–218.p.

Törvényjavaslat a kulturális javak védelméről és a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről. Kézirat, 1997. július

Watson, Ian: Information Society = Managing Information, 1996. Sept. 12–14.p.

Worpole, Ken: Libraries: The key to an educated democracy = Public Library Journal, 1995. Vol.10. No.4. 106–109.p.

Központi szolgáltatások Hollandiában a közkönyvtárak együttműködésével

Egy jól működő közkönyvtárnak – egyebek között – az alábbi szempontoknak kell megfelelnie:

1. Jól képzett vagy még inkább: jól fizetett, megfelelő szakmai ismeretekkel rendelkező munkaerőt alkalmazzon;
2. megfelelő költségvetése, elhelyezése (belső elrendezés, gyűjtemények stb.) legyen;
3. megfelelő, átgondolt elképzelése legyen a közkönyvtárak mibenlétéről;
4. működjön együtt más könyvtárakkal.

Az utolsó két szempont kiemelkedően fontos. Ha adott is elegendő munkaerő és pénz, de a közkönyvtári gondolkodás nem érvényesül, nincs napirenden a politikai életben, ha nincsenek előterjesztve határozott és egyértelmű célok, nagyon nehézkesé válhat a döntéshozókkal való eredményes párbeszéd, illetve meggyőzésük a könyvtári munka jelentőségéről.